

GYNEKOLOGIE DĚTÍ A DOSPÍVAJÍCÍCH POHLEDEM DĚTSKÉHO ENDOKRINOLOGA

DĚTSKÁ ENDOKRINOLOGIE (A DIABETOLOGIE) POHLEDEM
GYNEKOLOGA DĚTÍ A DOSPÍVAJÍCÍCH

David Neumann
*Dětská klinika a dětská část DC
LF UK a FN Hradec Králové*

Olomouc 31.3.2017

úvod

sémantický rozdíl mezi slovy

HOLKA (holčička) ...holá, prepubertální

DÍVKA (děvčátko) ...dívá se na ni, začátek dospívání

SLEČNA ...sličná, pokročilé fáze dospívání

úvod

dětský endokrinolog naléhavě potřebuje dětského gynekologa.
empatie, zručnost a laskavost se předpokládá

předčasná puberta a její nekompletní formy

pseudopuberta

krvácení – traumatické a jiné

absence dospívání - hypogonadismus

amenorea

hormonální substituční terapie v dětství – Turnerův syndrom

PCOS

kontracepce u dívek s diabetes mellitus 1. typu

CAH

porucha pohlavní identity v dětství

ochrana gonád u dospívajících patientek s vybranými typy onkologické
terapie

předčasné dospívání – centrální PP a pseudopuberta

klinický stav: vývoj sekundárních pohlavních znaků před 8. rokem u dívek
vyšetření 1. linie: dětský endokrinolog

gonadotropin dependentní centrální předčasná puberta
aktivace celé osy

gonadotropin independentní předčasná puberta/pseudopuberta
bez aktivace osy

... lépe podle současného výskytu symptomů

předčasné dospívání – centrální PP a pseudopuberta

kompletní forma

- častá

telarchae > pubarchae > adrenarchae
růst s překročením růstových pásem
obvykle dívky > 6 let

průběh není překotný
nad midparentální predikcí

centrální předčasná puberta

idiopatická/hormonálně aktivní/neaktivní tumor CNS, cysta,
hydrocefalus... v oblasti hypofýzy, pineální tumory (zřídka)

kompletní abruptivní forma

- vzácná

telarchae – (pubarchae – adrenarchae)
hyperpigmentace typické pro vysoké E2
bez zásadního růstu
kdykoli

pseudopuberta

tumor vaječníků/nadledvin

předčasné dospívání – centrální PP a pseudopuberta

kompletní progredující forma se známkami dalších endokrinopatií - raritní
telarchae – pubarchae – adrenarchae + obezita, strie, hypertenze
kdykoli v dětství

pseudopuberta

tumor vaječníků/nadledvin s mnohočetnou hormonální aktivitou

kompletní forma/telarchae se zástavou růstu - raritní
+ galaktorea při hyperprolaktinémii

Grumbachův syndrom

hypotyreóza

předčasná puberta s café au lait skvrnami a dysproporční postavou - raritní

kompletní/nekompletní + polyostotická fibrózní dysplázie kostí

McCune – Albrightův syndrom

G-proteinová patologie

předčasné dospívání – centrální PP a pseudopuberta

periferní hyperandrogenémií indukovaná CPP

- řídké

pubarchae a adrenarchae

neklasická forma CAH (kongenitální adrenální hyperplázie)

nekompletní formy

- velmi časté

telarchae praecox – urychlení kostního věku < +1 rok, bez růstu, RA⁺

abnormální pulzatilita gonadoliberinů

pubarchae praecox a adrenarchae praecox

zvýšená hladina androgenů

CAH (PCOS, Cushingova nemoc)

pomalu progredující kompletní forma s pozvolným urychlením kostního věku a růstu

- časté

klinicky imponuje jako nekompletní forma s urychleným kostním věkem

předčasné dospívání – centrální PP a pseudopuberta

endokrinologická diagnostika

klinický obraz

rekonstrukce růstu

– rodinná dispozice

kostní věk

hormonální
hladiny

LH-RH test

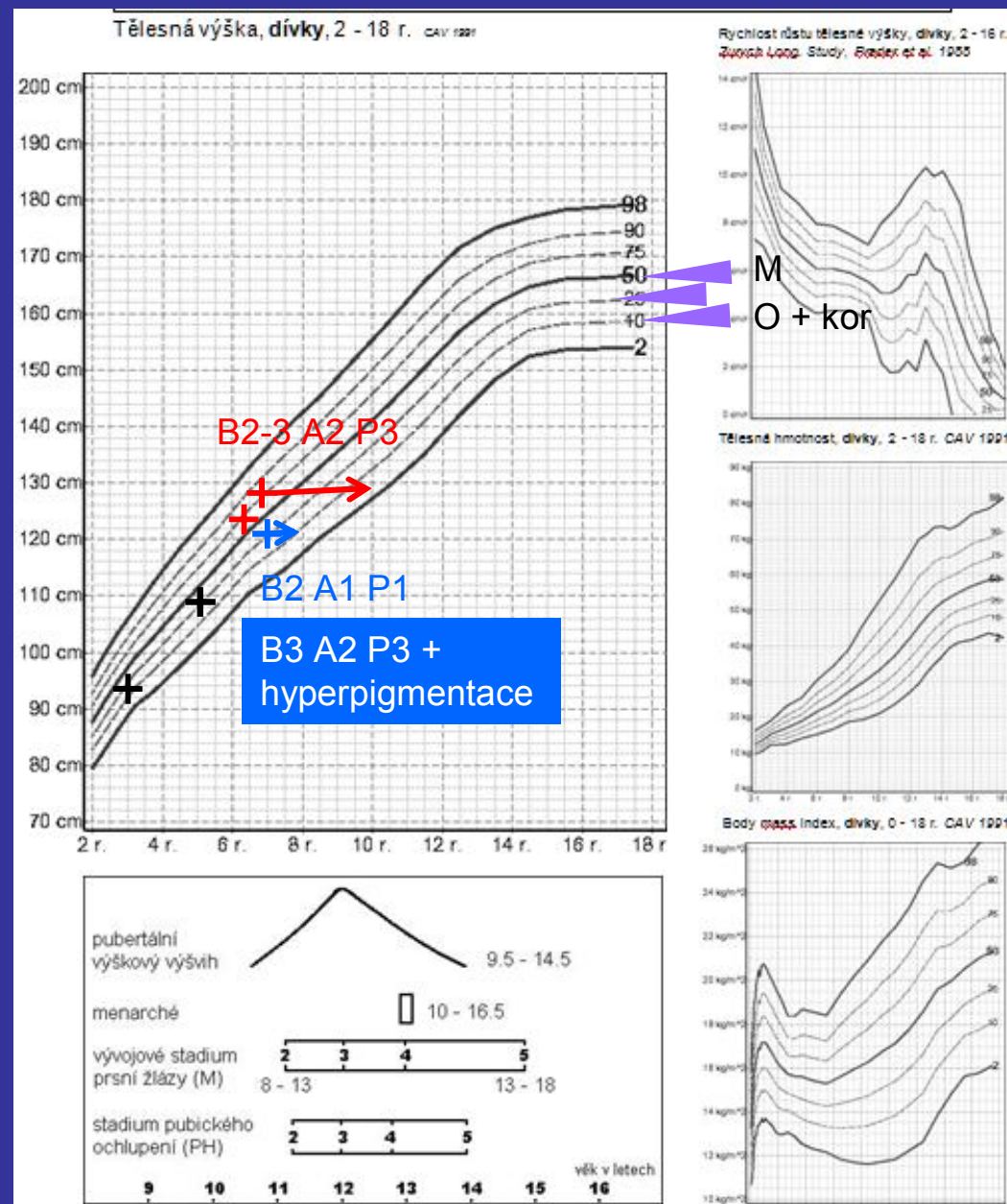
UZ malé

pánve

funkční

vaginální

cytologie

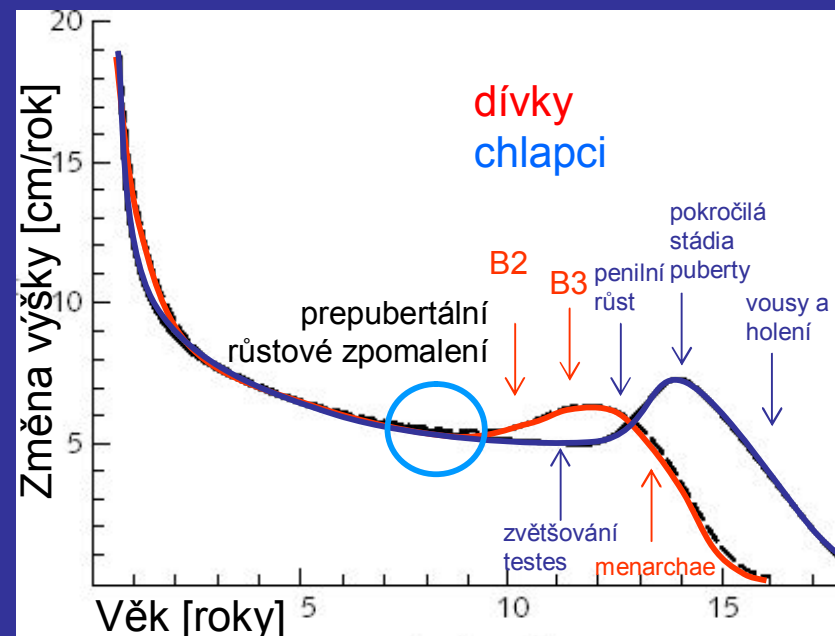

předčasné dospívání – centrální PP a pseudopuberta

není centrální předčasné
puberty bez růstu

- analoga
gonadoliberinů

gynekologické krvácení u děvčátek před dospíváním

vyšetření 1. linie: dětský gynekolog

- traumatické
- jiné

ne CPP

absence dospívání – hypogonadismus – amenorea - HST

žádný/pozdní nástup dospívání /vývoje prsů

vyšetření 1. linie: dětský endokrinolog (dětský gynekolog)

hypogonadismus a anosmie

hypogonadotropní hypogonadismus + baterie čichových testů + MG

Kallmanův syndrom – u dívek zřídka

hypogonadismus a anamnéza chronické nemoci, anorexie, sportu

pubertální hladiny gonadotropinů – často pozitivní RA

konstituční/dočasné opoždění růstu a dospívání

hypogonadismus a zpomalení růstu

hypogonadotropní hypogonadismus + MHD

izolovaná GT deficeience × hypofyzární patologie × hyperprolaktinémie

NMR CNS

absence dospívání – hypogonadismus – amenorea - HST

hypogonadismus a zpomalení růstu

hypergonadotropní hypogonadismus

primární ovariální selhání

hypogonadismus a malý vzrůst a dysmorfické rysy

hypergonadotropní hypogonadismus

Turnerův syndrom

absence dospívání – hypogonadismus – amenorea - HST

primární amenorea

vyšetření 1. linie: dětský gynekolog/dětský endokrinolog

primární amenorea + absence dospívání + nízká hmotnost

hypogonadotropní hypogonadismus

anorexie & chronická nemoc

primární amenorea a absence pubarchae při telarachae a vysokém
vzrůstu

androgenní rezistence

CAIS

primární amenorea a anomálie genitálu

sekundární amenorea

vyšetření 1. linie: dětský gynekolog/dětský endokrinolog

vyloučení chronické nemoci a endokrinopatie × **ovariální selhání**

absence dospívání – hypogonadismus – amenorea - HST

Turnerův syndrom

diagnóza v 5-7 letech bez změny v čase (pozdní)

pediatr? – kardiolog? – genetik? – neonatolog? - dětský endokrinolog? –
stomatolog? – dětský gynekolog?

věkově specifická symptomatologie

malý vzrůst + absence dospívání + primární amenorea
+ stigmata (často gotické patro...)

růstový hormon, L-thyroxin při hypotyreóze, bezlepková dieta při celiakii
kardiologické/nefrologické sledování...

E2 substituce – mikro/miniestrogenizace – E2 podle schématu
– estrogen-gestagenní substuturní terapie (dětský gynekolog)

správný růst dělohy - pseudomenses

těhotenství – riziko kardiálních komplikací

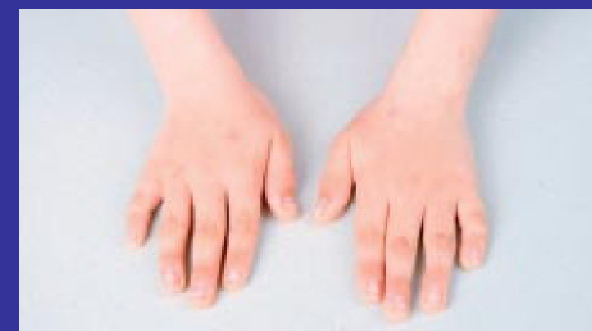
absence dospívání – hypogonadismus – amenorea - HST

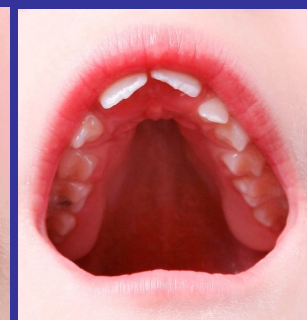
Neumann, Hodík Postgrad. Med. 2010

Obr. 6 – Wrist flexion test at age 10 years

Obr. 7 – Hand grip strength test at age 10 years

Turnerův syndrom

absence dospívání – hypogonadismus – amenorea - HST

Karyotyp 45,X nebo mozaika

Klinická diagnóza Turnerův syndrom
= dívka s malým růstem a klinickými příznaky

Vžité představy o dívkách s Turnerovým syndromem (TS) platí v méně než 20 % případů. Štítovitý hrudník, typické dysmorfie obličeje nebo dokonce pterygia colli jsou vzácná. Proto u většiny děvčat s malým růstem zůstává TS nediagnostikováno, typicky do 5 – 7 let, někdy ale až do očekávané doby dospívání.

Vizáž dívky, kdy je TS lehce diagnostikovatelný (> 20% případů)

TS je **jednoduše** diagnostikovatelný v případech dívek s malým vzrůstem a současným výskytem většiny typických symptomů:

níže nasedající vlasová linie, malformity ušních boltců, ptózy víček a epikantů, úzká ústa, asymetrie obličeje

široký krátký krk, pterygia

široký nebo štítovitý hrudník, širší postavení prsních bradavek, dysproporční postava s krátkými končetinami a robustními akrálními částmi.

Vizáž dívky, kdy je TS **obtížně diagnostikovatelný** (< 80% případů)

TS je **obtížně** diagnostikovatelný u dívek s malým vzrůstem a izolovanými, skrytými nebo nenápadnými symptomy:

často jediným příznakem až do batolecího věku bývají lokalizované otoky dorz rukou a nohou do 5 let jsou dívky s TS nenápadné, rostou na dolní hranici velikosti populace

mezi 5. a 7. rokem se prohloubí růstová retardace a zvýrazní se symptomy, vč. gotického patra

D. Neumann (2010)

NGLE1718

Karyotyp 45,X nebo mozaika

Klinická diagnóza Turnerův syndrom
= dívka s malým vzrůstem a klinickými příznaky

Chceme-li zachytit TS i u těchto obtížně diagnostikovatelných případů, je nezbytné **pečlivě sledovat** následující příznaky

do 3 let:
drobné děvčátko s izolovanými otoky dorz rukou a nohou
projevy vrozených vad srdce a ledvin

až 97 %

5 – 7 let:
do 2. - 3. roku rostou dívky s TS v dolní části percentilového grafu, k poklesu pod 3. percentil (-2 SDS) dochází mezi 5. a 7. rokem, v pubertě pak na -3 až na -4 SDS, hluboko pod 3. percentil až do 5.-7. roku mohou být dívky s TS nenápadné

100 %

5 – 7 let:
progrese klenutí gotického patra

až 60 %

časté záněty středního ucha a nedoslýchavost

5 – 7 let:
nárůst počtu pigmentových névů, včetně obličeje

5x více

5 – 7 let:
valgózní postavení loktů, prohloubení disproportionality těla, klinicky jasné zkrácení metakarpů a metatarsů, progrese Madelungovy deformity zápěstí

asi 40 %

dospívání:
absence nebo časně selhání pubertálního vývoje, primární nebo sekundární amenorea

asi 85 %

D. Neumann (2010)

NGLE1718

FOH - PCOS

hirsutismus – anovulace – obezita

vysoké LH – funkční ovariální hyperandrogenismus

– funkční hyperinzulinismus

... acanthosis nigricans (za krkem, pod pažemi...)

oGTT, dexametazonový supresní test, UZ vaječníků

endokrinologická terapie: metformin/off label použití

diabetes mellitus 1. typu

intervence (dětského) gynekologa

primární/sekundární amenorea při neuspokojivých výsledcích léčby T1D

náležitá kontracepce

– gestagenní /hormonálně aktivní IUD

CAH – kongenitální adrenální hyperplázie/MGD - intersex

hormonální a MG diagnostika
substituční terapie gluko a mineralokortikoidy, genitoplastika

intervence gynekologa: porody SC

rodová rozlada v dětství FtM - transchlapci

porucha pohlavní identity v dětství

rodová rozlada (v dětství)

≠ sexuologická, gynekologická,

endokrinologická klinická jednotka; zvykově ji sexuolog léčí

= pediatriká diagnóza; týká se

harmonického nebo dysharmonického vývoje dítěte

terminologie

Pohlavně/rodově

nekonformní jedinci

Porucha pohlavní identity

Pohlavní/rodová neshoda

(incongruence)

Pohlavní /rodová rozlada

Tělesná/rodová dysforie

Transmale, transfemale

známky sebepoškozování!

porucha pohlavní identity v dětství FtM - transchlapci

intervence dětského gynekologa

= biologicky zdravé dívky – vyšetření v dětství není potřeba/není vhodné

atypická volba léčby pacientem v dospělosti – pravidelná gynekologická péče při terapii testosteronem

ochrana gonád při onkologické terapii

centrová péče

protokoly

změny použití agonistů a antagonistů GnRH s novými léky
zkrácení protokolů

k zapamatování

není centrální předčasná puberta bez růstu

estrogenní substituce u dívek s Turnerovým syndromem
má za úkol postupný přiměřený růst dělohy a následně
s gestagenem pseudomenses

kontracepce u dívek s DM je (obvykle) vedena
gestagenem nebo IUD

ženy po genitoplastice (CAH) by měly rodit SC

u dětí s rodovou rozladou FtM/transchlapců nepatří
gynekologické vyšetření do diagnostického standardu